

Caricatură de V.I. Popa.

Nae IONESCU

Critica dramatică la noi și în străinătate

Am făcut și eu de câteva ori cronică dramatică. Incidental. Și numai în funcții subalterne, interimare. Dar nu am fost niciodată bucuros de această activitate. E prea grea și nerecunoscătoare. Mai ales la noi.

Toate lucrurile sunt mai ușor de făcut într-o cultură cu raporturi ordonate. E un fapt pe care îl uită de obicei acei câțiva oameni pregătiți și acei nesfârșit de mulți oameni pretențioși care pretind că nu avem critică dramatică îndeajuns de competentă. Eu vorbesc dinăuntrul meseriei în afară și nu-mi apăr confrății, ci numai explic o situație.

„Nu vedeți ce critică dramatică există în străinătate?” Ba vedem. Dar dvs. nu vedeți ce teatru există în străinătate? Peste hotare, cronicarul e ținut să înregistreze critic, dintr-o atitudine mai mult pasivă, realizarea spectacolului. Există o tradiție artistică, există o orientare și o disciplină a spiritului public, în care orice nouă reprezentare se încadrează în chip aproape mecanic. Cronicarul constată: e bine sau e rău. Jocul artiștilor? Aproape că nu există. Trebuie să fie un eveniment senzațional pentru ca el să fie înregistrat. E de la sine înțeles că o piesă trebuie să fie bine jucată de îndată ce ea trece pe scena unui teatru onorabil, de care o gazetă merită să se ocupe.

Montarea? Dar ce problemă extraordinară e montarea, când în atmosferă există o realitate de la sine înțeleasă: disciplina stilistică, puțința de a gândi unitar și organic, o realizare artistică, oricare ar fi ea? E așa de natural ca o dramă să fie potrivit montată. Un exemplu: în Germania face acum mult zgomot un regizor – Piscator. Pe vremuri, era la Lessing Theater, unde monta *Hoții* de Schiller. Realizarea avea multe idei noi și îndrăznețe, deși exagerate. Întrebuința, de pildă, două scene suprapuse în care Karl și Franz Moor erau reprezentați concomitent atunci când teatrul (textul? – *n.n.*) și tradiția indicau două tablouri succesive. Cât credeți că au scris cronicarii dramatici asupra montării? Nici unul mai mult de 15 rânduri. Pentru că problema nu prezenta interes? Nu, ci pentru că acolo inovațiile nu au nevoie de prea multe comentarii pentru a fi înțelese. Există teren apreciativ la public. Asta e.

Dar la noi? La noi, cronicarul nu e critic, trebuie să fie profesor. Unde confratele străin informează, noi suntem obligați să facem școală actorului, lecții directorului dacă nu e suficient orientat, lecții directorului de scenă și regiei. Cronicarul român nu se poate mărgini la funcțiunea de cenzor: el e silit să intervină activ, colaborând cu teatrele la asigurarea unor spectacole din ce în ce mai ridicate. Pe când aiurea critica învață de la teatru – cum e și foarte normal –, la noi teatrul trebuie să învețe de la critică.

Iată ce dificile probleme cad în sarcina criticii dramatice românești. Cad – de fapt – nu numai teoretic. Și atunci nu e o ușurătate nedreaptă și insultătoare vecinica comparație cu străinătatea? Să nu exagerăm: critica noastră dramatică suportă orice confruntare, chiar dacă lăsăm la o parte însărcinările ei specifice. Cetiți, vă rog, foiletoanele pariziene: sunt toate scrise de literatori diletanți. Oameni de gust, foarte adesea, dar nu de meserie.

Și pe urmă, comentariile prea ample sunt zadarnice: să mărturisească directorii de teatru dacă sprijinul cronicarilor noștri – așa cum sunt ei – e de neglijat când se socotesc contribuțiile fiecăruia la nivelul actual al spectacolelor și la educarea gustului. E singura mărturie concludentă care, sunt sigur, ar face să înceteze aprecierile hiperexigenților noștri și ar înlesni situația – deosebit de grea – a criticii dramatice românești.